

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.5, oktober 2014

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Steen Tullberg

Tilsyn ved dr.theol. Carsten Breengaard

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktcommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til “Til H. G. Bechman”

ved Vibeke A. Pedersen

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Indhold
- 3 Bechmann og Grundtvig
- 4 Anvendt litteratur

1 Anledning

Til *Sandsigeren* nr. 40 havde den senere kontroversielle præst Hans Gram Bechmann bidraget med indlægget “Tidernes Tegn. (En Drøm.)” (Bechmann 1811), som Grundtvig reagerede på i samme tidsskrift otte numre senere.

Bechmanns visionære drøm går ud på, at han befinder sig i en stor kirke med en anseelig menighed og to klare, skinnende lys på alteret (i sig selv en allusion til Åb 11,4). Hvor de højere klasser plejer at sidde, ses i stedet labyrintiske hvirvler. Efterhånden fyldes både hvirvlerne og kirkens kor af forskellige grupper, som bl.a. består af “Verdens Oplysere og Opdragere” (1811, s. 621), de lærde (s. 622), de gejstlige (s. 624) og flere andre typiske repræsentanter for tidsånden (s. 625). De farer alle rundt og søger at slukke de klare lys, mens menigheden langsomt formindskes. En (vis) gammel mand udlægger det, der foregår, for drømmeren. Til slut, da lysene næsten er gået ud, og kaos er blevet meget voldsomt, genopretter en herold ordenen, hvorefter menigheden atter bliver større, og roen langsomt indfinder sig igen.

2 Indhold

Grundtvigs reaktion på Bechmanns vision bringes i *Sandsigeren* nr. 48. Den har form af et 11 sider (238 verslinjer) langt digt med en ikke-strofisk opdeling, varierende verslinjelængder og varierende rimskemaer. Indimellem citerer Grundtvig salmer, dels Kingo (strofe 3 af "Op Siæl, bryd Sønnen aff" fra *Vinterparten* (Kingo 1941 [1689]), *Den danske Salmebog* nr. 225), dels hans egen metrisk fornyede gendigtning af strofe 3 og 4 af Luthers "Ein feste Burg ist unser Gott" (da. "Vor Gud han er så fast en borg", i en anden udformning i *Den danske Salmebog* nr. 336), der igen er en gendigtning af Salme 46. Samtidig er teksten fyldt med bibelhenvisninger, hovedsaglig til Barnemordet i Betlehem, Flugten til Ægypten, Kvinderne ved den tomme grav, Opstandelsen og endelig Johannes' Åbenbaring. I disse tekster er det tydeligt, at Gud griber direkte og synligt ind i, hvad der sker.

Derudover alluderes (s. 776) til Konstantin den Stores omvendelse fra at have været forfølger af de kristne til sympatisør. Denne omvendelse fandt sted, kort før han i 312 besejrede og dræbte Maxentius i slaget ved Den milviske Bro uden for Rom. Ifølge Euseb havde Konstantin natten før slaget set et brændende kors på himlen med tilskriften "in hoc signo vinces" (da. ved dette tegn skal du sejre; Euseb I, 28,2). Dagen efter lod Konstantin, der nærmede sig kristendommen mere og mere, indtil han på dødslejet lod sig døbe, male et kors på sine soldaters skjolde og vandt slaget. Hans nevø, den senere kejser Julian den Frafaldne, der også nævnes, var kristent opdraget, men gik som tyveårig over til en nyplatonisk-synkretistisk udgave af den traditionelle græsk-romerske religion. Julian indførte i sin tid som medregent fuld tolerance over for ikke-kristne religioner og forsøgte at udelukke kristne lærere fra højere undervisning. Grundtvig spiller med henvisninger til disse to personer fra den kristne kirkes første århundreder på to forskellige former for omvendelse: en i retning mod og en i retning væk fra kristendommen.

Når Grundtvig (s. 776) skal beskrive en uovervindelig hær, hvis styrke man først ville tvivle på, griber han til den klassiske historiker Herodot, som levende beskriver, hvordan den assyriske kong Sennacherib blev slået ved hjælp af en hær af mus, som om natten gnavede læderspænder, buestrengene m.v. over, så Sennacheribs hær næste morgen stod uden brugbar udrustning (*Herodots*, 2.141). Pointen er, at man aldrig kan vide, hvornår og hvordan en kamp bliver vundet.

Grundtvigs ærinde var langt hen ad vejen det samme som Bechmanns. De mente begge, at samtiden trængte til en sandere, indre fornyelse af kristendommen: "At først naar Himlens Kræfter sig mon røre, / Frembyde skal den sande Morgenrøde" (s. 778), omend Grundtvig ikke som Bechmann havde brug for en 'herold' til at udlægge og forklare for til sidst at genoprette den ægte kristendom.

3 Bechmann og Grundtvig

Grundtvig begynder digtet med en tak til Bechmann, fordi denne havde været venlig mod ham i hans spæde ungdom. Grundtvig må her henvise til Thyregod-tiden (1792-1798), eftersom Bechmann 1795-1811 havde været præst i Hvirring og Hornborg i Århus (nu Haderslev) Stift. Ud fra teksten må de have mødt hinanden i den periode.

Senere i digtet anerkender Grundtvig Bechmanns personlige kamp for at nå frem til

en kristendomsforståelse, han selv kan leve med – i stedet for blot at lade sig flyde med den almindelige mere eller mindre ureflekterede og ofte meget rationalistiske kristendomsstrøm. Bechmann repræsenterede den kristne retning, som kaldtes supranaturalisme, dvs. en opfattelse af, at Bibelens sandheder ikke stred mod fornuften, men lå ud over denne, dvs. var af en anden og højere art og derfor ikke kunne rammes af naturalisternes kritik. Allerede fra 1801 havde Bechmann bekæmpet den opfattelse, at en mere udpræget fornuftsreligion, som visse af oplysningstidens teologer yndede, skulle være tilstrækkelig til sjælens beroligelse.

Hen mod digtets midte (s. 773-774) bygger Grundtvig videre på Bechmanns vision af de to lys, der udgør den gennemgående metafor i drømmen (jf. Åb 11,4). Derudover kommer Grundtvig ikke nærmere ind på indholdet af Bechmanns tekst, men slutter som Bechmann med en næsten apokalyptisk vision. Grundtvig er dog mere optimistisk end Bechmann, idet Grundtvig kan påpege, hvorfra kraften skal komme (se også Lundgreen-Nielsen 1980, s. 480 f.).

4 Anvendt litteratur

- Bechmann, Hans Gram (1811) "Tidernes Tegn. (En Drøm.)" i *Sandsigeren*, nr. 40, s. [617]-632. København.
- *Bibliografien*, se Johansen, Steen (1948-1954).
- Eusebius von Caesarea (2007) *De Vita Constantini*, udg. Marc-Aeilko Aris m.fl.; overs. Horst Schneider. Turnhout.
- Herodot (1979) *Herodots historie*, overs. Leo Hjortsø. København.
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs skrifter*. København.
- Kingo, Thomas (1689) *Danmarks og Norges Kirkers Forordnede Psalme-Bog. Vinter-Parten. Efter sær Kongel. Befalning, af Salig D. Mort. Luthers, saa og andre Gudfrygtige Lærde Mænds Sange og gamle Kirke-Psalmer sammendragen, og med en stoor Deel til Højtiderne, Søndagene og Fasten igiennem forbedret*. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*, bind 1-2. København.